

יום	יום להורש	יום מוהר"ן	ליקוטי חכ"א	ליקוטי חכ"ב	מסנה ברורה	השפכות הנפש	שולחן ערוך
שבת	י"ח	כ"ב	קצב	קצב	חורה	ל"ה ל"ו	ש"ה: ח"ג
א	י"ט	כ"ב	קצב	קצב	קמו:	ל"ה ל"ח	ש"ה: ח"ג
ב	כ'	כ"ג	קצב	קצב	קמו:	ל"ט מ'	ש"ה: ח"ג
ג	כ"א	כ"ג	קצב	קצב	קמו:	מ"א מ"ב	ש"ה: ח"ג
ד	כ"ב	כ"ד	קצב	קצב	קמח:	מ"ג מ"ד	ש"ה: ח"ג
ה	כ"ג	כ"ד	קצב	קצב	קמח:	מ"ה מ"ו	ש"ה: ח"ג
ו	כ"ד	כ"ה	קצב	קצב	חורה	מ"ז מ"ח	ש"ה: ח"ג

בקרני אור

יו"ל ע"י קהילת חסידי ברסלב
בנשיאות הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א

480 | פרשת עקב | י"ח אב תשפ"ו

דבר המערכת

"מיום חמשה עשר באב - סיפרו ותיקי אנ"ש - היה הקלויז באומאן כבר גועש מההכנות לראש השנה; האמירות, הצדקות, התפילות, הכל היה כבר מלא בראש השנה שלו".

לא פשוטה היא ההכנה לענין כזה אשר 'אין דבר גדול מזה'; צריך להשתוקק, לרצות, להתפלל, לרומם את הלב, ולרצות להיכלל בקדושה נוראה זו שכל תקוותנו תלויה בו.

רבי נתן כותב: "אחר תשעה באב צריכים להתחיל לקום קודם אור הבוקר לסדר תיקון חצות ולעסוק בתורה, וכמו שהזכיר חז"ל 'מאכן ואילך דמוסיף יוסיף ודלא מוסיף כו', וכמו שנתנו חז"ל סימן 'מקומי עד שכבי קומי', דהיינו, מותשעה באב עד שבועות צריכים לקיים קומי רוני בלילה לראש אשמורות שפכי כמים לבך נוכח פני ה', כי עיקר שמירת הזכרון לזכור בתכליתו הנצחי לעולם הבא הוא על ידי זה, וכל זה הוא הכנה לראש השנה" (ליקוטי הלכות, ברכות הראיה ה. יז).

ההכנה לראש השנה היא על ידי התעוררות הזכרון בעולם הנצחי, להתעלות מהשכחה המקיפה את החיים הגשמיים שמשכיחה מאתנו את נצחיותנו, ולמשוך את עצמנו לצרכי הנפש הרוחנית. כי "גוף ונפש הם בחינת שכחה וזכרון" (ליקוטי מוהר"ן, לז). כשהיה קם זה נופל, התעצמות עזות הגוף ותאוותיו משכיחים את צרכי הנפש, וזה עיקר ההכנה לראש השנה, לרומם את צרכי הנפש מול צרכי הגוף.

מה עצום הנסיון בימים אלו כאשר הרחוב הסואן מעלה על קס את צרכי הגוף ומגנמיו ברוח חופש מדומה. עלינו לשמור את הזכרון בכל כוחנו, ולא להיסחף עם השקר השורר בחוצות:

נזכור את אזהרתו של רבי נתן: "ובכל ארץ ובכל מקום, אף על פי שיש שם הרבה טוב, אבל יש בכל מקום כמה מיני חשכות המחשיכים את האמת, דהיינו מה שבכל ארץ רובם רודפים אחר תאוות, ובפרט אחר הממון והכבוד, כאילו זה הדרך ניתן מסיני ח"ו. וצריך להתרחק מזה ולצאת מארצך, ותלך 'לך לעצמך' לנקודת האמת שזה עיקר עצמך, כי אם תסתכל על האמת תבין היטב כי לא זה הדרך לבוא לתכלית הנצחי לעולם הבא" (ליקוטי הלכות גנבה ה. ח).

העורכים

פניני אור

אמרות מוהר"ן מרבי"ק ותלמידיו

וברוך השם יש לנו במה לשמוח על שזכינו לידע מאור קצה אור האורות, אור צח ומפצחץ דלא ידע ולא איתידע ולא אית מאן דקיקא בה וכו'. אשרי החוסה בצלו, אשרי הבא על ציון הקדוש שלו ומקיים דבריו לומר גשרה קפיטלאך תהלים, והוא בודאי יעשה את שלו לקיים הבטחתו.

(עלים לתרופה)

ויראת מאלקיה

מלחמה על ענין זה, הרי זו פריקת עול הכי גרועה שאפשר שתהיה. והיא המכעסת את הבורא יותר מכל שאר עבירות, ואפילו חמורות פי כמה, שלא פרק בהן עול המלחמה לגמרי. ייאוש והרמת ידיים, אף שנדמים אולי כלפי חוץ כנמיכות ושברון רוח, אולם לאמתו של דבר היא פריקת עול סמויה. האדם מוצא לעצמו פטור מעתה שאין הוא חייב לעמוד עוד, מכיון שלדעתו בין כך הוא לא מסוגל לכך. כי "מה שנמצאים הרבה נופלים בדעתם ואומרים שאי אפשר להם לילך בדרך הישר עוד, זהו רק מחמת תאוותם ויצרם הרע שמבקשים תואנה ועלילה לפרוש מאחרי המקום. כי בשום דבר אינו מוצא לעצמו עלילה ופטור כמו על ידי התחבולה הזאת של הבעל דבר, שמפילו בדעתו ומראה לו כאילו אפס תקוה ח"ו, שרואה בעיניו שכבר חתר כמה פעמים ורצה להתקרב אל הקדושה ונפל אחר כך, ועל כן הוא פטור בעיני עצמו עוד מלחזור עוד חתירות לשוב לה' יתברך. אבל באמת כל הרעיונים והמחשבות האלה הם רק מעשי בעל דבר שמוצא לו עלילה לפרוש מאחרי המקום כדי שילך אחרי תאוותיו ח"ו" (ליקוטי הלכות, פסח ט, כא).

וכנגד זה נצטוונו לקבל עול מלכות שמים וליראה את ה'. זוהי נקודת הבחירה התמידית שלנו. וכמו שאנו לומדים בפרשתנו "ועתה מה ה' אלוך שואל מעמך כי אם ליראה", ופירש"י: "רבותינו דרשו מכאן, הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים". כלומר: "אותה מסורה בידי אדם, שיהא הוא עצמו מכין לבו לכך" (רש"י, מגילה כה).

זוהי בחירה תמידית, הן בזמני עליה והן בזמני ירידה הכי איומים ח"ו. וכדבריו הבהירים של רבי נתן: "אפילו מי שנפל מאד, ואפילו אם נפל לעבירות ח"ו, צריך לו גם כן שיהיה לו יראה גדולה מה' יתברך, להתחזק בכל נקודה ונקודה שיוכל למלט נפשו מרע ולמשוך עצמו לאיזה טוב. ואל יפטור עצמו שמאחר שכבר נפל כל כך אם כן הותר לו הכל ח"ו, חלילה לא תהא זאת בישראל, כי גם בשאל תחתיות ומתחתיו צריכים לירא את ה' מאד מאד, כי בכל מקומות ממשלתו, ואפילו מי שעשה מה שעשה, הכל צריכין לירא את ה', ועל ידי זה ישובו אל ה', כי עיקר היא היראה".

רבינו הקדוש אמר על עצמו: "אני אוצר של יראת שמים, שכל מי שרוצה יכול לקבל ממני" (חיי מוהר"ן, רצ"ד). כל מי שרוצה, ואפילו הגרוע שבגרועים. זהו מקור בלתי נדלה של יראת שמים. והאוצר הזה נבנה מכח זעקתו הנצחית "אין שום יאוש בעולם כלל", הוא סתר את כל ה'פטורים' שהיצר ממציא בלב האדם ופורק ממנו את עול היראה ועול מלכות שמים בטענת האיוש. רבינו הקדוש שהזרים בלב כל אחד

המשך בעמוד ד'

הגעתי למסקנה ששמירת עיניים היא לא בשביל...! לבו כואב ודואב, למה הוא לא מצליח להישמר? למה כל הקבלות שלו בענין זה עולים בתוהו ואינם מחזיקים מעמד אפילו יום אחד? כל כך הרבה חיזוק והתעוררות כבר ניסה, ושוב הוא מוצא את עצמו בנקודת ההתחלה. 'כנראה שהעסק הזה לא נועד בשבילי, אלא לאנשים קצת יותר מרוממים'...

כל הנפילות, כל המכשולות, כל המלחמות שהיצר ניהל עמו כל הימים היו מכוונים על ידו כדי להגיע לניצחון המר והעצום הזה, ה' יצילנו. הרגע הזה בו הכריז האדם שהוא מרים ידיים, היה הרגע הנכסף אליו השתוקק יצרו צמא הדם. זו היתה שעת ה'הכרתה' למלך זקן וכסיל, ואל זה היו עיניו נשואות מתחילת המלחמה.

כך זועק רבי נתן בתפילתו (לקוטי תפילות, ח"א ט): "אל תאמרי גואש ח"ו לאמור כי עוונותיך אתך ובהם אתה נימוק, ואי אפשר לך עוד לשוב מכסילתך ושטיוותיך כי עוונותיך עברו ראשך עד אשר אבד נצחך ותוחלתך. אהא אהא, חוס וחמול עליך ואל תאמרי כדברים האלה חלילה, כי זו קשה מן הראשונה, כי מחשבות ורעיונים ובלבולים כאלה, קשים ומזיקים ומכעיסים את בוראך יותר מכל החטאים והעוונות והפשעים שעשית מעודך עד היום הזה!".

מחשבה כזו של 'אבד נצחי ותוחלת' ח"ו מכעיסה את הבורא יותר מכל העוונות והפשעים שעשה מתחילת ימי חייו ועד היותו בן שבעים או שמונים שנה! מְרִידים ומזידים רחמנא ליצל, חמורי חמורות ופגמים איומים ה' ירחם, כולם לא מצליחים להכעיס כמו מחשבה שכזו.

וכל כך למה? - לפי שכל מטרת הבריאה ותכליתה הינם כדי שהאדם יקבל עליו עול מלכות שמים. עול זה, פירושו, יראה והשתעבדות למלך מלכי המלכים, לא להלך בפריקת עול. וכלשון קדשו של רבי נתן: "כל עיקר בריאת העולם היה בשביל לגלות יראתו ומלכותו, כי היראה היא בחינת מלכות שבשביל זה היה כל הבריאה כדי לגלות מלכותו בעולם" (ליקוטי הלכות, בכור בהמה טהורה ד, 2).

כמוכן שכאשר האדם חוטא ופושע חלילה, זהו פגם עצום ומורידה במלכות שמים, אבל סוף סוף הוא עדיין מקבל עול, כואב לו על שנכשל, נפשו אבלה על שממרה פי קונו, הוא מנסה לחזור ולהתייגע להתחיל שוב ושוב ועדיין לא הכריז על פריקת עול גמורה חלילה. אבל ברגע שהגיע למסקנה שעסק מצוה או קדושה פלונית אינה עבורו ומצדו אין כבר

שבעה משיבי טעם

התחזקות נפלאה כזו אשר אי אפשר למצוא בשום מקום בעולם, כאשר יעידון יגידון כל הנוגעים בשולי גלימתו.

"כי הוא היה התלמיד האמתי אשר נאכל ונתהפך למהות רבו ממש כביכול, ותיכף בעת התקרבותו גילה אדמו"ר ז"ל את התורה 'קרא את יהושע' למען הודיע על ידו את ה'בקי בשוב' לכל המונחים בשאול תחתית ומתחתיו, וכמובן למשכיל גם בהתורה 'כי מרחמם ינהגם' (ליקוטי מוהר"ן חלק ב' סימן ז') שְׁאֵמְרָה קודם הסתלקותו, ורמז בה סמיכה למוהרנ"ת ז"ל (עיין בספר פרפראות לחכמה על התורה קרא את יהושע באות ח') שכל הארת התלמיד י'ה'ש'ע הוא בסוד 'לקומון ה'קיצו ור'ננו ש'וכני ע'פר'. וכאשר נראה ונודע לכל מביט ומסתכל בספריו הקדושים, שאע"פ שמרבה לדבר מכל המידות טובות וישרות, אבל עיקר רובו דבריו יסובבו על ענין התחזקות, לחזק ולאמץ כל הנחשלים והעייפים והיגעים אשר עמלק רודף אחריהם, לכל יתייאשו עצמם מן הרחמים, כי הוא יתברך חנון ורב לסלוח. וכאשר נשמע ונראה גם בעת יציאת נשמתו הקדושה שעד נשימה האחרונה כפל ושילש 'חנון המרבה לסלוח' פעמים אין מספר (כן שמעתי מאבי הריני כפרת משכבו ומשאר האנשים שעמדו בעת הסתלקותו, שאף על פי שאמר אז עוד איזה דבורים מעטים, אבל עקר אמירתו לא היה רק זאת במכתב שאחזר הקצור ל"ה לא נזכר זאת בפרוש). והמגיד מראשית אחרית סבב גם אליו קריאת השם בסודות נשגבות ועצומות, ועל-כן בעניות דעתי חשבתי גם שמו הקדוש ז"ל וראיתי כי הוא במספר 'חנון המרבה לסלוח' (005) מכוון ממש!" (כוכבי אור, חכמה ובינה, לט).

ואחר שזכינו לאוצרות כאלה של 'תורת ההתחזקות', חובה עלינו להגות ולעסוק בה. ואכן א"ה בשבועות הבעל"ט נעסוק מעט לבאר כמה יסודות מתורת ההתחזקות, למען נוכל להשיב נפשנו להחלימה ולהחיותה.

מייאש, ומשך מאד תיבת 'גיוואלד' להורות ולרמז לכל אחד לדורות שלא יתייאש בשום אופן בעולם, אפילו אם יעבור עליו מה.

ורמז לנו מדבריו הקדושים אשר כל ענינו שבא לזה העולם הוא רק בשביל לתקן כל הנפשות הנפולות שהם בחינת מקומות המטונפים. ופעם אחת אמר: כמה וכו' היו מונחים ברפש וכו' ואני הוצאתים משם. וכן אמר עוד פעם אחת על עצמו: ואני די מלוכלכות בדם ובשפיר ובשליא כדי לטהר וכו'. וכן כל יסוריו שסבל בעולם הזה, וגם כל התגברות ההעלמה שנעלם אורו הקדוש מהעולם, עד שיש רבים שלא זכו להנות מאורו הקדוש - הוא רק בשביל זה, כמו שכתב במכתבו הנדפס בספר חיי מוהר"ן בזה הלשון: ידעתי גם ידעתי, שגם העסק שעסקתי עמכם להוציא אתכם משיני הס"מ, הן על כל אלה עיניו לטש ושיניו חרק עלי. בכך אהובי אחי ורעי, חזקו ואמצו וכו' ולא יהיה לריק יגיעי, ושמרו תורת משה עבד ה' כאשר לימדתי אתכם וכו' עיני שם" (משיבת נפש, הקדמה).

והרבי הגדול והקדוש הזה, סמך את ידיו על תלמידו הנאמן רבי נתן לגלות את תורת ההתחזקות לכל באי עולם. וכפי שממשיך וכותב שם:

"והנה ביותר מעל כל תלמידי הקדושים תמן ידו על תלמידו הקדוש הרב הצדיק רבי נתן זצ"ל, בעל המחבר ספרי ליקוטי הלכות הק' וספרי ליקוטי תפילות, ונתן מהודו עליו וסמך את ידו עליו להכניס דעתו הקדושה בכל מיני דיבורים המשיבים את הנפש בכל הנופלים והיורדים, שיחזקו עצמם ולא יתייאשו בשום אופן" (שם).

ואכן - אין לך מי שמחזק ומעודד כל כך את נשמות ישראל, כמו מוהרנ"ת. וכל הדבוק בספריו ובמכתביו, ימצא שם

היות ואנו עומדים ב"שבעה דנחמא", שהוא זמן מיועד ומסוגל להאיר את אור הנחמה וההתחזקות בלב פנימה, לכן נעסוק בס"ד בשבועות אלו בענין 'תורת ההתחזקות' אשר גילה לנו רבינו הקדוש ותלמידו מוהרנ"ת.

כי הנה, כבר ידוע בשער בת רבים, שרבינו הקדוש זיע"א עסק ביותר לגלות את 'תורת ההתחזקות', לחזק את הנשמות החלושות והעייפות שבאחרית הימים, ולהשיב נפשם בשבעה משיבי טעם.

וכפי שהאריך בלשונו הזהבה, בעל המשיבת נפש' (ה"ה רבי אלטר טעפליקער ה"ד, תלמידו של רבי אברהם ב"ר נחמן) שזה היה כל עניינו של רבינו הקדוש - לחזק נשמות ישראל. וזה לשונו:

"כבר ידוע ומפורסם מקצה העולם ועד קצהו גודל נפלאות קדושת אדונינו מורינו ורבינו, אור האורות וכו', מו"ה רבי נחמן זצוק"ל, בעל המחבר ספרי ליקוטי מוהר"ן וסיפורי מעשיות וספר המידות ושאר ספרים קדושים ונוראים מאד, אשר בכל הארץ יצא קום ובקצה תבל מליהם. והנה לבד מהנראה לכל מעיין בספריו הקדושים עמוקות עצותיו בעבודת השם, אשר אין דבר עצה קדושה שלא ימצא האדם בספריו הקדושים. הפליא עצה הגדיל תושיה ביותר, לחזק ולאמץ כל הנפשות החלושות והעייפות, אפילו המונחות למטה בעשר כתרין דמסאבותא, שירדו בעוונותיהם עד השאול תחתיות ומתחתיות, לכולם יעורר ויקץ ויחיה לבל יתייאשו ח"ו מן הרחמים, וכושל יקימון מליו וברכים כורעות יאמץ.

כי השיג גדולתו וחסדו יתברך ורחמי המרובים עד אין חקר אפילו על הנפשות הפגומות מאד, והודיע להם הבחינה של ואציעה שאול הנך' כמו שמובא בליקוטי מוהר"ן סימן ו', וגם הבחינה של 'הקיצו ורננו שוכני עפר', והשם אתם ועמם ואצלם בכל המקומות אשר ירדו לשם, וגם משם יכולים לחזור ולשוב אליו יתברך, כמו שמובא בליקוטי מוהר"ן חלק ב' סימן ז'. וצעק בקולו הקדוש: גיוואלד! זייט אייך ניט

פניני התחזקות והתעוררות שנערבו ונעבדו מתוך אוצרות שיחותיו של הגר"מ שכטער שליט"א

פניני פרק אבות

להם (שם משנה ט) צאו וראו איזוהי דרך ישרה שידבק בה האדם. רבי אליעזר [בן הורקנוס] אומר עין טובה וכו'. וכשאמר להם צאו וראו איזוהי דרך רעה שיתרחק ממנה האדם, אמר רבי אליעזר עין רעה. כי כל אחד אמר את המדה הקדושה שאחז בה לפי שרש נשמתו. ומדתו היה זכרון ועין טובה שתלוין זה בזה, כדברי רבינו.

ושם באותו פרק (משנה י) המימרא "שוב יום אחד לפני מיתתך" גם היא מימרתו של רבי אליעזר היא, והכונה בזה לשוב תמיד מחמת זכרון בעלמא דאתי. ומכוון לדברי רבינו הנ"ל ודו"ק.

ואגב, ידוע הפתגם מצדיקים על הלשון "הוא היה אומר" המופיע הרבה בפרקי אבות - שכל אחד שקדושתו היתה מעצמו, לפיכך זכה שמימרא זו נאמרה על ידו ובשמו. (אוסף מכתבים, מכתב ק"ח)

"וכשאתה מתפלל אל תעש תפילתך קבע"

וכן כתב התולדות בפרשת בהעלתך: ונ"ל ביאור משנה דאבות (פ"ב יג) רבי שמעון אומר, הוי זהיר בק"ש ובתפילה, וכשאתה מתפלל אל תעש תפילתך קבע וכו', ואל תהי רשע בפני עצמך [אם אינך חפץ להיות רשע - אל תלך לעצמך, אלא היה מקושר להצדיק, כי בהיות האדם לבדו ועובר רק על איסור דרבנן אחד הוא כבר נקרא רשע רח"ל] - דכתבתי שם (בפרשת יתרו ופרשת קדושים ועוד) ביאור פלוגתא של הרמב"ם והרמב"ן אם תפילה דאורייתא או דרבנן הרמב"ם ס"ל תפילה דאורייתא, שנאמר 'אותו תעבוד' עבודה שבלב זו תפילה. והרמב"ן פליג וס"ל דתפילה דרבנן והכתוב אינו אלא אסמכתא. וביארתי דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי [שאין מחלוקת בין הרמב"ם ל'הרמב"ן אלא כל אחד מדבר ענין אחר], לאנשי הצורה לצדיקים שהיא עבודה שבלב שיש להם לב גדול בוער להשי"ת, אזי תפילתם הוי דאורייתא. ולאנשי החומר שהם שכורת ולא מיין בטורדת עסק עה"ז, וכל התפילה היא כדי לצאת ידי חובה, כי הרי יהודים אנחנו, ואין אפשר בלא תפילה, לכן בהכרח נכנסים ל'שטיבלאך' לאמר את י"ח הברכות... דאינם יכולים לכיין התפילה ככוונת הלב, אז אינה עבודה שבלב, והוי דרבנן. אמנם כשיתחברו אנשי החומר עם אנשי הצורה, שהוא חיבור הגוף ונשמה היינו כשאוהבים את הצדיק, את קדושת הצדיק ואת פרישות הצדיק, את תורתו ואת דבקותו אז תפילת שניהם דאורייתא היינו שהשי"ת מצריך את הדיבור של המון-העם יחד עם כוונות הצדיק, ואז עולה תפילתם כתפילה דאורייתא ע"כ. (אוסף אמרים - אמונה תפילה)

"שיגיעת שניהם משכחת עון"

"וראשית דבר הצריך לאברך לדעת, שלא לתת להיכנס במחשבתו שום עצבות, ולדעת כי מעצבות לא יהיה לו שום טובה כלל וכלל. רבי בן ציון אפטער מאנ"ש (הידוע באמרותיו השנונות, אם שמעת ממנו) אומר: "מרה שחורה איז נישט קיין סחורה..." [מרה שחורה איננה סחורה]. וכפי המבואר מהאר"י זצ"ל, כי בעת שהאדם הוא בעצבות לא יחשוב אז שום עצה לשום דבר, כי לא יצא שום דבר מתוקן מעצבות. ועל ידי עצם הדבר שלא עוזבים את המח לשקוע במחשבות המעצבות - על ידי זה ממילא נכנס שמחה בלב, ומאיר להאדם עצות נכונות והנהגות ישרות. וכל זה בדוק ומנוסה בחוש.

וכן קח לך תמיד עצות כאלו בדברים שאתה רואה שהם גורמים לך היסח הדעת. כוונתי היסח הדעת מעצבות, והיסח הדעת מהרהורים רעים. ותמיד תלמד לימודים כאלו שיש לך סיפוק בהם ומחשבותיך נשקעות בהם, כי זה שומר אותך משתי קליפות הנ"ל (מעצבות ומהרהורים). ובמקום לחשוב מחשבות של עצבות, תדבר עם חבר או תלמד דברים כהנ"ל, או תעסוק בסדור בחפצי בית או איזה מלאכה, בבחינת 'שיגיעת שניהם משכחת עון' (אבות ב, ב), וגם עצבות זה בבחינת עון, בלי ספק. והעצה נגדה היא רק היסח הדעת, כי ההתאבקות נגד עצבות ונגד הרהורים אינה מועילה, כמובא מרבינו זצ"ל (תורה ע"ב), כי אם לעשות פעולות שהן מסיחין את הדעת, ועיי"ז האדם עומד בטרהור ובמנוחת המח". (אוסף מכתבים, מכתב נ"ג)

איזוהי דרך ישרה שידבק בה האדם

וי"ל דעל פי דברי רבינו הק' הנ"ל מבואר מאד שבחא דרבי יוחנן בן זכאי (בפרק שני דאבות משנה ח) על רבי אליעזר בן הורקנוס 'בור סיד שאינו מאבד טפה', והיינו זכרן נפלא שאינו מאבד טפה מתלמידו, ואמרו אם היו כל חכמי ישראל בכף מאזנים ואליעזר בן הורקנוס בכף שניה מכריע את כלם. ואפילו לשיטת אבא שאול שאמר כך על רבי אלעזר בן ערך מפרש שהברטורא דלא פליגי, שלענין הפלפול כולי עלמא מודים על רבי אליעזר בן ערך שמכריע, ולענין הזכרון כ"ע מודים שרבי אליעזר בן הורקנוס מכריע. וא"כ ה"י מושלם בתכלית השלימות בענין הזכרון. ועפ"י דברי רבינו הנ"ל "שעיקר הזכרון תלוי בעין בבחי' ולזכרון בין עיניך" מובן מאד כשאמר

שיי עם לימון בשבת

לערב תיכף הצוקער עם מים.

ולתת חתיכת לימון לתוך כוס טייע בשבת מותר לדעת המשנה ברורה, כפי שפסק **המשנה ברורה** (סק"ד) שמותר לתת ענבים בשבת בתוך יין כדי שיתבקעו ויוציאו יינם, ואין בזה איסור סחיטה. וכן כתב **התפארת איש** (סי' נב סק"ט) להתיר. וכן כתב **התפארת ישראל** (כלכלת שבת מלאכת דש) שמותר לחתוך לימון לחתיכות קטנות וליתנם לתוך המים אף שיסחטו מעצמם לתוך המים.

אמנם **בשולחן ערוך הרב** (סי' פס) פסק שלכתחילה אסור ליתן ענבים שלמים ביין בשבת כדי שיתבקעו ויוצו יינם משום איסור סחיטה, ואף שאינו סוחט בידיו ממש מכל מקום אסור מדברי סופרים. ע"כ. ולשיטתו אסור ליתן חתיכת לימון לתוך כוס טייע בשבת, דעצם הנתינה לתוך כוס טייע כדי להוציא טעם משקה אסור ונחשב כסחיטה.

ובכל אופן יש להזהר שלא ליתן חתיכת לימון לתוך כלי שני משום איסור בישול, שיש להחמיר שפרי לימון נחשב כקלי הבישול ואין זה בכלל תבלין, וכל הגדון הנ"ל הוא רק בכלי שלישי. וגם בכלי שלישי אין ללחוץ על הלימון בכפית כשהוא בתוך הכוס כדי שיוציא לחותו וטעמו, שבזה הוא עושה סחיטה בידים ממש.

לרסק שלג וברד, כדלהלן:

א. האיסור הוא רק לרסק, אבל מותר להכניס קוביות קרח לתוך כוס משקה אף שיהיה נימוח, ובתנאי שלא יהא דבר הניכר בפני עצמו לאחר המיחור (סי' שיה שם).

ב. קוביות קרח שנמצא בתוך הכוס, יש מחלוקת ראשונים אם מותר לרסקם כיון שאינו ניכר בפני עצמו, ולמעשה יש להחמיר לכתחילה (משנ"ב סק"ד). ונהוג להקל לערב צוקער"ר עם כפית בתוך כוס של קאווע"ר, דבצוקער"ר קיל יותר כפי שהתבאר.

ג. מותר לשבור קרח כדי להגיע למים שמתחתיו, דעיקר האיסור הוא רק כשעושה ריסק כדי שיתפכו למים, אבל כשמשבר קרח בשביל פעולה אחרת אף שיוצא מים על ידי זה מותר (עי' משנ"ב ס"ק לו ושעה"צ ס"ק מג). ולפי זה אם יש בקבוק שתיה עם ברד ויש למעלה חתיכת קרח המעכב להוציא המשקה מבפנים מותר לרסקו כדי להגיע להברד.

ד. מותר לדרוס שלג ברגליו, ונאמרו בזה כמה פירושים; ה**לבוש** כתב שטעם ההיתר הוא משום שאינו מכין לרסק ואינו פסיק רישא. ה**ט"ז** (סי' ק יוא) כתב שמותר אפילו בפסיק רישא, וטעם ההיתר הוא דחז"ל לא גזרו בזה כיון שאי אפשר להזהר מזה בימות החורף. שיטת ה**מהרש"ל** דכיון שאין הדרך לרסק באופן כזה לצורך מימיו אין זה נקרא מרסק בידים. ושיטת ה**אליה רבה** שאין איסור לרסק אלא אם כן עושה כן לצורך המים וכאן שאינו עושה לשם המים אין בזה שום איסור.

נפסק **בשולחן ערוך** (סימן שכ ס"ו) שמותר לסחוט לימונים בשבת, וב**משנה ברורה** (סי' כב) הביא בזה ב' טעמים; א. דכיון שאין הדרך לשתות לימון בפני עצמו ועשוי רק להטעים את המים הרי זה כפירות שאין עומדים למשקים שמותר לסחטם לדעת רוב הפוסקים. ב. משום שהיה אז הדרך לסחוט הלימונים לתוך מים ולא בפני עצמם. וכתב המשנה ברורה דלפי טעם ה' בזמננו שהדרך להכין חביות של לימונים יש להחמיר שפרי הלימון נחשב כפירות העומדים למשקים ואסור לסחטם בשבת.

אך **המשנה ברורה** (שם) מתיר לסחוט לימון לתוך צוקער אף כשבדעתו לערב אחר כך הצוקער לתוך הטייע, וכפסק ה**שולחן ערוך** (סי' פ) שמותר לסחוט פירות לתוך קערה שיש בה אוכל, ואף שכתבו הפוסקים שהמחמיר שלא לסחוט זיתים וענבים לתוך אוכל תבוא עליו ברכה (משנ"ב סק"ו וז), בלימונים שלדעת הרבה פוסקים מותר לסחוט ואין זה אלא איסור דרבנן אין להחמיר לתוך אוכל. והיינו כשהמץ מתערב ונבלע בתוך הצוקער אבל אם הצוקער נימוח ונהפך לנוזל אסור.

אמנם **החיי אדם** (כלל יד ס"ד) ו**החזון איש** (סי' נו סק"ו) חולקים על היתר זה, ולשיטתם אין לסחוט לימון לתוך צוקער אם דעתו

בדיעבד מים שנימוחו בשבת מעצמם, וכתב שדין המים שנפשרו כדין משקין שזבו בשבת מפירות העומדים למשקין אסורים משום גזרה שמא יסחוט הפירות כיון שהם עומדים לכך. ונראה שכוונתו שמאחר שעל ידי הריסקו חל עליו שם חדש של משקה ממילא זה בכלל גזירת משקין שזבו, דגם משקין שזבו אסורים משום שנהפכו מאוכל למשקה ונעשה בריאה חדשה על ידי הסחיטה.

טחינה קפואה גלידה שנימוח

אמנם נראה שגם לשיטתם מותר להוציא מהמקפיא טחינה קפואה וכדומה, דברים שגם לאחר שנימוחו לא יהיה על זה שם משקה. וכן אם הוציאו גלידה ונימוח אינו נאסר כיון שאין על זה שם משקה והדרך לאכלו.

לשפוך מים על צוקער"ר

יותר מזה כתב **החיי אדם** (כלל יד דין יא) שמותר אפילו לשפוך מים חמים על צוקער ואין זה נחשב כמרסק מלח או שלג וברד, משום שגם לאחר שנימוח יש על זה שם אוכל ואינו דומה לשומן שעומדים להיות משקים. והוא חידוש גדול שהרי ה**רמ"א** (בסימן שכו ס"י) החמיר שלא לרחוץ הידים במלח, ומאי שנא מלח מצוקער"ר. ואפשר שמלח דרכו להיות לח שאין רגילים לאכלו בעין רק נימוח בתבשיל, ואילו צוקער"ר כן רגילים לאכול אפילו בעין.

כמה היתרים לרסק

מבואר בשולחן ערוך כמה אופנים שמותר

ריסוק שלג בשבת

הספר התרומה (שם) כותב שהאיסור הוא אפילו אם נימוח מאיליו, ולשיטתו טעם האיסור הוא משום מוליד ובורא דבר חדש, ולכן גם כאשר נימוח מעצמו הוה ליה נולד. ואילו ה**רמב"ן** ו**הרשב"א** חולקים עליו דכיון שאינו עושה פעולת ריסק ואינו עושה פעולה, אינו דומה למלאכה ואין בזה איסור מוליד.

ונראה הסבר המחלוקת דלשיטת ה**רמב"ן** עיקר טעם איסור ריסק שלג וברד הוא משום 'סר'ר מלאכה', שנראה כעושה מלאכה, ולכן חייב שיעשה פעולה בכח האדם, דאם לא כן אינו דומה למלאכה. ואילו לשיטת הספר התרומה אין עיקר האיסור משום 'עושה מלאכה' אלא משום שמייצר דבר חדש, ובכל דבר הולכים כפי דרך פעולתו, וכמו שבמבשל חייב אפילו אם רק מניחו כנגד המדורה כיון שכך הוא דרך מלאכתו, כך גם לענין ריסק שלג וברד אם מניח דבר קפוא כנגד החמה הרי זה דרך מלאכה להוליד דבר חדש. וכן כתב ב**שו"ת פנים מאירות** (ח"א סימן פד).

ולפי זה נראה שגם לשיטת הספר התרומה אין איסור להשתמש עם מים שנפשרו אלא אם כן עשה שום מעשה, שהניח כנגד החמה וכדומה, אבל אם נימוח שלג ממילא אין בזה שום איסור לשתותם. וכן נראה ממה שכתב **המשנה ברורה בסימן ש"ח** (סי' קו) שמותר להניח פשטיד"א שיש בו שומן קודם שהוסק התנור, דכיון שלא עשה שום מעשה כלל אין בזה שום איסור, ודוקא כשמניחו כנגד החמה או כנגד המדורה הוא דאסור. וכן משמע עוד ממה שמצינו (בסעי' יא) שאסרו ליטול הידים במים המעורבים בשלג וברד משום שמרסק אותם, ולא אסרו ליטול ידי' במים שהיו קרח בשבת ונימוחו.

להוציא בקבוק קרח מהפריזע"ר

ולפי זה נמצא שמותר להוציא בקבוק קרח מהפריזע"ר וליתנו על השולחן, כיון שאינו מניחו כנגד המדורה או כנגד החמה, ואף שיש שינויי מזג אויר, זה לא נקרא שעשה פעולת הולדה, וכן פסק ב**שו"ת שבט הלוי** (ח"ו סימן מ).

האוסרים בהנ"ל

אמנם **האגלי טל** (מלאכת דש אות לו) ו**ההתלה לדוד והפרי מגדים** (א"א ס"ק מב) הבינו בשיטת הספר התרומה שגם מים שנפשרו מעצמם אסורים משום נולד ומוקצה, וכדין ביצה שנולדה בשבת שאסור אפילו נולד ממילא בלי פעולת אדם. ולשיטתם אסור לשתות מים שהיו מוקפאים בערב שבת אפילו אם נפשר מאיליו ולא נעשה על ידי שום פעולה, שנתקלקל המקפיא או שהוציאו מהמקפיא ונתנוהו על השולחן. ואפשר שגם המשנה ברורה הנ"ל לא התייר רק בשומן שיש עליו שם אוכל גם לאחר שנימוח, אבל קרח שאינו נפשר על זה שם נולד ואסור אפילו נפשר מעצמו. וכן פסק וכן כתב ב**שמירת שבת כהלכתה** (פ"ה ע"ב) בשם ה**גה"ר** א"ז ל'.

כך גם מבואר **בשולחן ערוך הרב** (סימן שיח ס"ה) דלשיטת הספר התרומה אסור אפילו

איסור ריסק קרח

השבוע למדנו **בשולחן ערוך** (סימן שכ ס"ט) ה'שלג והברד אין מרסקין אותם לשברם לחתיכות דקות כדי שיוזבו מימיו. ויש להזהר בזה מאוד, כי הדבר מצוי כשיש בקבוק שתיה קפוא מקרח ורוצים לשתות ממנו, שאסור לרסק הקרח כדי שיוכל לשתות ממנו. כמו כן אסור לרסק קוביות קרח בשביל שיוסם ויהיה ראוי לשתיה. וכן הדבר מצוי אצל ילדים שמוצצים איגול-קרח או קרטיב, שיש להזהיר אותם שלא לרסק אותם בכדי שיוסמו, רק יש למצוץ אותם או ללעוס ולאכול.

צורת הריסוק

איסור ריסק קרח הוא לאו דוקא כששובר ומרסק את הקרח ממש בידים, אלא גם מי שנוטל ידיו בשלג וברד ומשפשף את הידים זה בזה הרי זה בכלל האיסור (שו"ע שם סי"א). וכן נפסק **בשולחן ערוך** (סימן שכ ס"ה) שאין חופפים כלים במלח לפי שהמלח נמחה כשחופף בחזקה. כך גם פסק ה**רמ"א** (סי' שכו ס"י) שאסור לרחוץ הידים בחלב שנימוח על ידיו. ויותר מזה כתוב **בשולחן ערוך** (סי' ד') שהרא"ש היה נזהר שלא להטיל מי רגלים על שלג משום שעצם ההטלה נחשב כריסוק שלג. וכן כתב **המשנה ברורה** (סי' רג ס"ק ק) שאסור לשפוך רותחים על שומן משום שממחהו והוי נולד.

לפי הדברים יש להזהר מאוד שלא למלאות כוס משקה על גבי קוביות קרח הנמצא בכוס, שבזה ששופך משקה על גבי הקרח נחשב כריסוק ואסור.

טעם איסור ריסק

בראשונים מובא ב' טעמים לאיסור זה: רש"י (שבת נא:) מפרש 'משום דקא מוליד בשבת ודמי למלאכה שבזר המים האלו'. ע"כ. כלומר שכל המלאכות של הל"ט מלאכות עניינם הוא שמתקן דבר חדש שלא היה מקודם, זווע מפרק מבשל ומכה בפטיש וכדומה, אלא שמן התורה לא נאסרו רק המלאכות שהיו במשכן ואילו מלאכת ריסק שלג במשכן לא היה במשכן, אמנם אף על פי כן אסורוהו חז"ל מדרבנן כיון שנראה כעושה דבר חדש והיא דומה למלאכה. וכן פירשו ה**רמב"ן** (שם) ו**הספר התרומה** (סימן רלה).

הרשב"א (שם) ו**הר"ן** (כד.) מפרשים טעם אחר, שהוא משום גזירת סחיטה, כי שלג וברד שנימוחו הם כמו משקים היוצאים מן הפרי והם בכלל גזירת משקין שזבו, וכשם שאסרו חז"ל לשתות כל מיץ שיצאו מפירות העומדין למשקין מחשש שמא יסחטם ויעבור על מלאכת דש, כך אסרו המים היוצאים מן השלג והברד שהם עומדים למימיהם, והמרסק אותם דומה לסחוט פירות העומדים למשקים.

מים שנפשרו מאליהם

והנהיג שמחלוקת בראשונים האם האיסור הוא רק לעשות פעולת ריסק, או אפילו אם נעשה הריסוק ממילא אסור לשתות המים שנפשרו;

[illegible]